

BIBLIOGRAFIE

- AB *The Anchor Bible-Genesis*, Introduction, Translation and Notes by E. A. Speiser, New-York, 1964.
- ARGHEZI Tudor Arghezi, *Scrieri*, I, Editura pentru Literatură, București, 1962.
- BAILLY A. Bailly, *Dictionnaire grec-français*, Paris, 1950.
- BARBU Ion Barbu, *Poezii*, ediție îngrijită de Romulus Vulpesu, Editura Albatros, București, 1970.
- BIBLIA 1795 *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a legii vechi și a ceii noao*, Blaj, 1795.
- BHH *Biblich-historisches Handwörterbuch*, ediția B. Reicke/L. Rost, Göttingen 1962—1979.
- BB ; BIBLIA 1688 *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură ale cei vechi și ale cei noao lege*, Mitropolia Bucureștilor, 1688.
- BIBLIA 1968/1975 *Biblia sau Sfinta Scriptură*, Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1968/1975.
- BJ *La Bible de Jérusalem*, Paris, 1981.
- BLAGA Lucian Blaga, *Opere*, I-III, ediție critică și studiu introductiv de George Gană, Editura Minerva, București, 1982—1986.
- BLASS/DEBRUNNER Fr. Blass/A. Debrunner, *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, ediția R. Rehkopf, Göttingen¹⁴, 1975.
- BOTTA Dan Botta, *Scrieri*, ediție îngrijită de Dolores Botta, prefață de Ion Biberi, Editura pentru Literatură, București, 1968.
- CANT. DIV. Dimitrie Cantemir, *Divanul sau gilceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul*, Iași, 1968.
- CARTOJAN 1974 N. Cartojan, *Cărțile populare în literatură română*, București, 1974.
- CARTOJAN 1980 N. Cartojan, *Istoria literaturii române vechi*, postfață și bibliografii finale de Dan Simonescu, prefață de Dan Zamfirescu, Editura Minerva, București, 1980.
- CÂNDEA *Virgil Căndea, Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979.
- CDDE I.-A. Candrea-Ov. Densusianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine*, București, 1914.
- CHASSANG A. Chassang, *Dictionnaire grec-français*, Paris (fără an).
- CIOBANU Ștefan Ciobanu, *Istoria literaturii române vechi*, I, Academia Română, Monitorul oficial, București 1947.
- CHEVALIER/GHEERBRANT J. Chevalier/A. Gheerbrant, *Dictionnaire des symboles*, ediția Marian Berlew, Paris⁸, 1973.
- CIORANESCU, DER Alejandro Cioranescu, *Diccionario Etimológico Rumano*, Universidad de La Laguna, Tenerife-Madrid, 1958.
- CI *Cuvint înainte cătră cetitor*, ms. 4 389.
- CODRESCU Teodor Codrescu, *Uricariul*, partea I, Iași, Tipografia Buciumului Român, 1852.

- COSTIN O Miron Costin, *Opere*, ediție critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice și glosar de P. P. Panaitescu, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1958.
- CUV. *Cuvintu innainte cătră ci(t)itori*, ms. 45.
- DA *Dicționarul limbii române*, Academia Română, București, 1913—1948.
- DENSUSIANU ILR II Ovid Densusianu, *Istoria limbii române*, vol. II, *Secolul al XVI-lea*, ediție îngrijită de J. Byck, Editura Științifică, București, 1961.
- DENSUSIANU 1936 Ovid Densusianu, *Limba română în secolul al XVII-lea* (curs litografiat), București, 1935-1936.
- DENSUSIANU O Ovid Densusianu, *Opere*, III, ediție critică și comentarii de Valeriu Rusu, *Limba română în secolul al XVII-lea, Evoluția estetică a limbii române*, Editura Minerva, București, 1977.
- DEX *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei R. S. România, București, 1975.
- DLR *Dicționarul limbii române*, Editura Academiei R. S. România, București, 1965 urm.
- DLRLV Mariana Costinescu, Magdalena Georgescu, Florentina Zgraon, *Dicționarul limbii române literare vechi (1640—1780). Termini regionali*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987.
- DOINAȘ Ștefan Aug. Doinaș, *Versuri*, Editura Eminescu, București, 1972.
- DOS. PAR. Dosoftei, *Paremiile preste an*, Iași, 1683.
- DOȘOFTEI O Dosoftei, *Opere I, Versuri*, ediție critică de N. A. Ursu, studiu introductiv de Al. Andriescu, Editura Minerva, București, 1978.
- ELIADE 1942 Mircea Eliade, *La mandragore et les mythes de la „naissance miraculeuse“*, în „Zalmoxis“ III, 1942, p. 1—48.
- ELIADE 1943 M. Eliade, *Insula lui Euthanasius*, București, 1943.
- ELIADE 1964 M. Eliade, *Traité d'histoire des religions*, Paris, 1964.
- ELIADE 1980 Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la Genghis-Han, studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980.
- ELIADE 1981 M. Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, I-III; traducere de Cezar Baltag, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981-1988.
- EMINESCU Mihai Eminescu *Opere*, I, ediție critică îngrijită de Perpessicius, Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1939.
- EU *Die Bibel-Altes und Neues Testament, Einheitsübersetzung*, Freiburg-Basel-Wien, 1980.
- EWUR Lajos Tamás, *Etymologisch-historisches Wörterbuch der ungarischen Elemente im Rumänischen (Unter Berücksichtigung der Mundartwörter*, Budapest, 1966.
- FRANKF. *Divinae Scripturae*, Francfurti, MDXCVII.
- FRISK, GEW Hjalmar Frisk, *Griechisches etymologisches Wörterbuch*, I, 1960, II, 1970, Heidelberg.
- GASTER M. Gaster, *Literatura populară română*, ediție, prefață și note de Mircea Angheliescu, Editura Minerva, București, 1983.
- GESENIUS W. Gesenius, *Hebräisches und Grossaramäisches Handwörterbuch über das AT*, ediția F. Buhl, Berlin-Göttingen-Heidelberg, 1962.
- GHEȚIE, BDRL Ion Gheție, *Baza dialectală a româniei literare*, Editura Academiei R. S. România, București, 1975.
- GHEȚIE 1972 Ion Gheție, *Biblia de la București și procesul de unificare a limbii române literare*, în *Studii de limbă literară și filologie*, II, Editura Academiei R. S. România, București, 1972.
- GHEȚIE-MAREȘ, GR. DR. Ion Gheție, Al. Mares, *Graururile daco-române în secolul al XVI-lea*, Editura Academiei R. S. România, București, 1974.
- GN *Die Bibel im heutigen Deutsche. Die Gute Nachricht des Alten und Neuen Testaments*, Stuttgart², 1982.

- GRECEANU Radu Greceanu, *Incepătura istoriei vieții luminatului și preacrestinului domnului Țării Rumânești, Io Costandin Brîncoveanu Basarab-Voievod, dă cînd Dumnezeu cu domnia l-a încoronat, pentru vremile și întimplările ce în pămîntul acesta în zilele mării sale s-au întimplat*, în *Cronicari, munteni*, II, ediție îngrijită de Mihail Gregorian, studiu introductiv de Eugen Stănescu, Editura pentru Literatură, București, 1961.
- HATCH/REDPATH E. Hatch/H. A. Redpath, *A Concordance to the Septuagint and the Other Greek Versions of the Old Testament (Including the Apocryphal Books)*, Graz, 1954.
- HELIADE *Biblia Sacra que coprinde vechiul și noul Testament, tradusă din helle-nesce după a queilor septedeci* de I. Heliade Rădulescu, Paris, 1858.
- HELIADE O I. Heliade Rădulescu, *Opere*, I, ediție critică de Vladimir Drimba, cu un studiu introductiv de Al. Piru, Scriitori români, Editura pentru Literatură, București, 1967.
- HEM B.-Petriceicu Hasdeu, *Etymologicum magnum Romaniae, Dicționarul limbii istorice și poporane a românilor*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Grigore Brâncuș, Editura Minerva, București, 1972—1976.
- HERODOT Herodot, *Istorie*, ediție îngrijită de Liviu Onu și Lucia Șapcaliu, prefață, studiu filologic, note și glosar de Liviu Onu, indice de Lucia Șapcaliu, Editura Minerva, București, 1984.
- ILR *Istoria literaturii române*, I, *Folclorul. Literatura română în perioada feudală (1400—1780)*, Editura Academiei R. S. România, București, 1964.
- IORGA, 1915—1916 N. Iorga, *În legătură cu Biblia de la 1688 și Biblia de la 1667 a lui Nicolae Milescu*, în *AAR, istorie*, I, II, t. XXXVIII, 1915—1916.
- IORGA, 1925 Nicolae Iorga, *Istoria literaturii românești*, I, ediția a II-a, Editura librăriei Pavel Suru, București, 1925.
- IORGA, 1985 N. Iorga, *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică* (după note stenografice ale unui curs), ediție îngrijită, note și indici de Rodica Rotaru și prefață de Ion Rotaru, Editura Minerva, București, 1985.
- IVĂNESCU, ILR G. Ivănescu, *Istoria limbii române*, Editura Junimea, Iași, 1980.
- IVĂNESCU, PROBL. G. Ivănescu, *Problemele capitale ale vechii române literare*, Extras din Buletinul Institutului de Filologie Română, Iași, vol. XI—XII (1944—1945), Iași, 1948.
- IVIREANUL Antim Ivireanul, *Predici*, ediție critică, studiu introductiv și glosar de G. Ștrempel, Editura Academiei R. S. România, București, 1962.
- JOHANNESSEN M. Jojannessohn, *Das biblische καὶ ἔγενετο und seine Geschichte*, Göttingen, 1926.
- KJV *The Holy Bible-Authorized King James Version*, Miami, 1986.
- KRAUSS, TREPP, WB. Fr. Krauss, *Treppener Wörterbuch. Ein Beitrag zum Nordsiebenbürgischen Wörterbuch*, Marburg, 1970.
- KRAUSS, HWSPR. Fr. Krauß, *Wörterbuch der nordsiebenbürgischen Handwerkssprachen*, Siegburg, 1957.
- KLUGE, EWDS¹⁹ Friedrich Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, 19. Auflage bearbeitet von Walther Mitzka, Berlin, 1963.
- L 1679 Dosoftei, *Dumnezăiasca liturghie*, 1679, ediție critică de N. A. Ursu, cu un studiu introductiv de Înalt Prea Sfințitul Teoctist, arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei, Iași, 1980.
- L—S H. G. Liddell/R. Scott, *Greek-English Lexicon*, Oxford, 1958.
- LThK² *Lexikon für Theologie und Kirche*, ediția J. Höfer/K. Rahner, Freiburg, 1986.
- LUTHER *Die Bibel*, nach der Übersetzung Martin Luthers, Stuttgart, 1985.
- LXX⁹ Septuaginta, ediția A. Rahlfs, Stuttgart, 1971.
- MILESCU Nicolae Milescu, *Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens*; în *La perpétuité de la foy de l'Eglise catholique touchant l'Eucharistie, défendue contre le livre du sieur Claude*. Paris 1669

- Ms. 45 *Manuscrisul românesc 45*, Biblioteca Filialei. Cluj-Napoca a Academiei R. S. România, cuprinzând copia revizuită a traducerii lui Nicolae Milescu din *Vechiul Testament*.
- Ms. 4389 *Manuscrisul românesc 4389*, Biblioteca Academiei R. S. România, cuprinzând a doua traducere din secolul al XVII-lea a *Vechiului testament* în limba română.
- MUNTEANU, ȚARA Ștefan Munteanu, Vasile D. Țara, *Istoria limbii române literare*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.
- NECULCE O Ion Neculce, *Opere, Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, ediție critică și studiu introductiv de Gabriel Ștrempel, Editura Minerva, București, 1982.
- NEGRUZZI Constantin Negruzzi, *Opere I-III*, ediție critică, studiu introductiv, comentarii și variante de Liviu Leonte, Editura Minerva, București, 1974-1986.
- NTB *Noul Testament*, Bălgrad/Alba Iulia, 1648.
- NT 1703 *Noul Testament*, tipărit în Tipografia domnească, în orașul Bucureștilor, la anul mîntuirii 1703, de smeritul intru ieromonahi Antim Ivireanul.
- NYSSSEN 1978 W. Nyssen, *Pămînt cîntînd în imagini*, București, 1978.
- PAMFILE 1913 T. Pamfilie, *Povestea lumii de demult. După credințele poporului român*, București-Leipzig-Viena, 1913.
- PANAITESCU P. P. Panaitescu, *Nicolae Milescu Spătarul (1636-1708)*, versiune românească de Silvia P. Panaitescu, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Ștefan S. Gorovei, Editura Junimea, Iași, 1987.
- PASCU, SUF. ROM. G. Pascu, *Sufixe românești*, București, 1916.
- PASCU Gorge Pascu, *Istoria literaturii române din secolul al XVII-lea*, Institutul de Arte Grafice „Viața Românească”, Iași, 1922.
- PHILIPPIDE, OR Alexandru I. Philippide, *Originea românilor*, vol. I, Iași, 1925, vol. II, Iași, 1927.
- PHILIPPIDE Al. Philippide, *Monolog în Babilon*, Editura pentru Literatură, București, 1967.
- PILLAT Ion Pillat, *Opere, I-III*, Editura Eminescu, București, 1983-1986.
- PIRU Al. Piru, *Literatura română veche*, Editura pentru Literatură, București, 1961.
- PO *Palia de la Orăștie*, 1581-1582, text, faximile, indice, ediție îngrijită de Viorica Pamfil, Editura Academiei R. S. România, București, 1968.
- POPESCU, 1961 Radu Popescu, *Istoriile domnilor Țării Rumânești, Cronicari munteni, I*, ediție îngrijită de Mihail Gregorian, studiu introductiv de Eugen Stănescu, Editura pentru Literatură, București, 1961.
- POPESCU, 1963 Radu Popescu, *Istoriile domnilor Țării Rumânești, în Cronicile medievale ale României, IV*, introducere și ediție critică întocmită de Const. Grecescu, Editura Academiei R. S. România, București, 1963.
- PRED. II *Predoslovie din BB*.
- PREFAȚĂ M. *Cuvînt înaintea cărții aceștia către preasfințitul mitropolit*, în ms. 45.
- PUȘCARIU Sextil Pușcariu, *Istoria literaturii române. Epoca veche*, ediție îngrijită de Magdalena Vulpe, postfață de Dan C. Mihăilescu, Editura Eminescu, București, 1987.
- RAC *Reallexikon für Antike und Christentum*, Stuttgart, 1950—1986.
- RANKE-GRAVES R. Ranke-Graves/R.v. Patai, *Hebräische Mythologie. Über die Schöpfungsgeschichte und andere Mythen aus dem Alten Testament*, Reinbek bei Hamburg, 1986.
- REW³ W. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1935.
- R—G *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament* de Vasile Radu și Gala Galaction, București, 1938.
- RGG³ *Die Religion in Geschichte und Gegenwart*, Handbuch für Theologie und Religionswissenschaft, ediția K. Gallig, Tübingen, 1957—1965.
- ROSETTI, ILR Al. Rosetti, *Istoria limbii române, I, De la origini pînă la începutul secolului al XVII-lea*, ediție definitivă, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

- ROSETTI-CAZACU-
ONU Al. Rosetti, B. Cazacu, Liviu Onu, *Istoria limbii române literare*, I, *De la origini pînă la începutul secolului al XIX-lea*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Editura Minerva, București, 1971.
- SCRIBAN, Dicț. August Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, Iași, 1939.
- SCHARBERT J. Scharbert, *Genesis*, în : *Die Neue Echter Bibel : Kommentar zu Alten Testament mit der Einheitsübersetzung*, Würzburg, 1986.
- SDE 1682 *Sfinta și Dumnezăiasca Evanghelie*, București, 1682.
- SDE 1693 *Sfinta și Dumnezăiasca Evanghelie elinească și rumânească*, diortosită de Atanasie Moldoveanul și tipărită de Antim Ivireanul, Mitropolia Ungrovlahiei, București, 1693.
- SDE 1697 *Sfinta și Dumnezeiasca Evanghelie*, cu voia prea luminatului și înălțatului Domn și oblăduitoriu a toată Țara Rumânească, Io Costandin B. Voievod, și cu porunca purtătorului pravoslaviei, prea sfințitul Kir Theodosie, Mitropolitul a toatei Țări Rumânești și exarhu plaiurilor, acum a doa oară tipărită și diorthosită mai cu multă nevoiță, în Sfinta Mănăstire în Sneagov, la anul de la spăsenia lumii 1697, de smeritul întru ieromonahi Antim Ivireanul.
- SSW *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch*, 1, Bd. 1924, 2. Bd., 1926, 5. Bd., 1931, Berlin-Leipzig, 3. Bd., 1971 Bukarest-Berlin, 4. Bd., 1972, București-Berlin, 5. Bd., 1975, București-Berlin.
- THEOL. WB. *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, ediția G. Kittel/G. Friedrich, Stuttgart, 1933-1979.
- ThGL³ *Thesaurus Gracae Linguae*, Paris, 1829.
- Th LL *Thesaurus Linguae Latinae*, Leipzig, 1931-1981.
- TIKTIN H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, I-III, București, 1903-1925. Tiktin² I, II, Wiesbaden 1986-1988 (III urm.).
- VASMER, REW Max Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1953-1958.
- VL² *Vetus Latina, die Reste der altlateinischen Bibel nach Petrus Sabatier. 2. Genesis*, ediția B. Fischer, Freiburg, 1951-1954.
- VINEA Ion Vinea, *Opere*, I, ediția îngrijită de Mircea Vaida și Gh. Sprințeroiu, studiu introductiv de Mircea Vaida, Editura Dacia, Cluj, 1971.
- VOICULESCU V. Voiculescu, *Poezii*, I-III, antologie și prefață de Aurel Rău, text stabilit de I. Voiculescu și V. Iova, Editura pentru Literatură, București, 1968.
- VORONCA Elena Niculăiță-Voronca, *Datinile și credințele poporului român*, s.l., 1903.
- WEIGAND-HIRT, Dt. Wb. Fr. L. K. Weigand, *Deutsches Wörterbuch*, Fünfte Auflage, Giessen, 1909-1910.
- ZLATOUST *Mărgăritare, adecă cuvinte de multe feliuri a celui întru sfinți părintelui nostru Ioan, arhiepiscopul Țarigradului, a lui Zlatoust, și ale altor sfinți părinți*, traducere de Șerban și Radu Greceanu, Tipografia Mitropoliei, București, 1691.

ALTE REFERINȚE

- A(cta) Petri et Pauli.
- AMBROSIUS Ambrosius, *De Noe et Arca*.
- AQ Aquila, *Traducere în greacă a Bibliei de Aquila din Sinope*.
- ARISTIDES Aristides, *Apologia*.
- AUGUSTIN CIV. Aurelius Augustinus, *De civitate Dei*.
- AUGUSTIN SERMO Aurelius Augustinus, *Sermones*.
- HD Herodot *Historiae*.

HOM. OD	Homer, <i>Odiseea</i> .
J. HUIZINGA	<i>Homo ludens. Incercare de determinare a elementului ludic al culturii</i> , București, 1977.
IER	Ieronim, trad. <i>Vulgata</i> (347—419/20).
IOSEPHUS ANTIQ	Iosephus Flavius, <i>Antiquitates Iudaicae</i> .
ISIDOR	Isidor din Sevilla, <i>Etimologiae</i> .
J.I.	<i>Targum Pseudoionatan</i> .
PHILO AB. et CAIN.	Philon din Alexandria, <i>De sacrificiis Abelis et Caini</i> .
PHILO VER. DIV. HER.	Philon din Alexandria, <i>Quis verum divinarum heres sit</i> .
ST. VICTOR	Saint-Victor, H. de, <i>De Arca Noe et de arca mystica</i> .
THEODOTIO	<i>Theodotion din Efes</i> , traducere în greacă a <i>Bibliei</i> .
SYM.	<i>Symmachus</i> , traducere în greacă a <i>Bibliei</i> .

ABREVIERI

ac.	= acadic	maram.	= maramureșean
ags.	= anglosaxon	mhd.	= medio-german literar
ahd.	= vechi german literar	mgl.	= meglenoromân
ar.	= arab	mold.	= moldovenesc
aram.	= arameic	mont.	= muntenesc
arom.	= aromân	n.	= neutru
art.	= articol	nhd.	= nou german literar
asir.	= asirian	ngr.	= neogrecesc
assy.	= asiriană	pers.	= persan
asir. babil.	= asiro-babilonen	pl.	= plural
austr. s.	= austriac de sus	polon.	= polonez
aux.	= auxiliar	pregerm.	= pregermanic comun
av.	= avestic	prep.	= prepoziție
babil.	= babilonean	rom. com.	= românesc comun
băn.	= bănățean	rus.	= rusesc
ceh.	= cehesc	săs.	= săsesc
cond.	= condițional	sg.	= singular
criș.	= crișcan	silez.	= silezian (dial. germ. din Silezia)
dr.	= dacoromân	sîrb. e.	= sîrbesc de est
ebr.	= ebraic	sl.	= slav
engl.	= englezesc	slov.	= slovac
egipt.	= egiptean	sloven.	= slovenesc
f.	= feminin	sum.	= sumerian
germ.	= german	tăt.	= tătarăsc
germ. com.	= germanic comun	tc.	= turcesc
gr.	= grec	tc. tăt.	= turco-tătar
gr. biz.	= grecesc bizantin	toh.	= toharic
got.	= gotic	vbg.	= vechi bulgăresc
hit.	= hitit	vfr.	= vechi francez
i-e.	= indoeuropean	vind.	= vechi indian
istrorom.	= istroromân	vnord.	= vechi nordic
invar.	= invariabil	vsl.	= vechi slav
lat.	= latin	ucr.	= ucrainean
lat. med.	= latin medieval	ugar.	= ugarit
m.	= masculin		
magh.	= maghiar		